

"No concebo el periodisme ni la literatura sense la capacitat d'observació i el viatge constant"

Entrevista a Joan Serra, autor de l'obra 'Ja'ab'.

Joan Serra durant la presentació de llibre a la Torre Vila-Puig

Joan Serra, periodista, ha publicat recentment 'Ja'ab'. Sempre lligat a projectes de comunicació i cultura a diversos països del món, l'autor va viure nou mesos al Yucatan. Fruit de l'estada sorgeixen els dotze relats que conformen l'obra, dotze històries que succeeixen a diferents ciutats del territori maia.

'Ja'ab' resulta no només un recorregut apassionat per les pulsions diàries de dotze personatges, sinó també un retrat de la tradició, la cultura, les creences i el caràcter de la gent del territori maia, que el jove escriptor descriu amb un prosa interiorista.

El llibre són dotze històries curtes, cada una d'elles corresponent a un mes i juntes conformen un any, Ja'ab en maia. Quin és el motiu d'aquesta estructura?

Joan Serra: En els darrers escrits que he fet sempre m'ha agradat variar una mica l'estructura tradicional en què normalment es divideixen els llibres. A part, em semblava interessant usar un any fictici a l'àrea maia emulant l'evolució de la vida (un naixement el mes de gener i una mort el mes de desembre); a més, l'Any de la Cultura Maia (2012) crec que es mereixia un llibre que li fes referència directa.

Dotze capítols, dotze històries que succeeixen cada una a una ciutat diferent del territori maia. Hi ha algun nexa d'unió de totes elles més enllà de formar part de la mateixa cultura?

J.S: El lector coneixerà dotze personatges, dotze històries diverses, dotze etapes de la vida i dotze ciutats de l'àrea maia molt diferents l'una de l'altra. Hi trobem una gran capital d'Amèrica Central (San Salvador), dos municipis que viuen directament de les runes maies (Copán i Tulum), un poble de majoria indígena a

les ribes del llac Atitlán, diverses ciutats colonials amb perfils diversos (Antigua, Maní, Izamal, Mérida, Valladolid, Campeche i San Cristóbal de las Casas), una illa al Carib (Caye Caulker) i un destí turístic internacional (Cancún). Aquesta diversitat enriqueix el llibre i els contextos diversos creen diferents tipus d'històries i temàtiques (memòria històrica, entorn natural, religiositat, etc.). Són històries diferents però formen part d'un conjunt.

“Les històries van sorgir d'un exercici d'observació i d'un intent per plasmar en un llibre tots els impulsos temàtics que sorgeixen d'aquesta terra”

Al llibre hi podem trobar la història d'una jove parella que acaba de tenir un fill, la gran festa de celebració dels 15 anys d'una noia o una jove que reviu els patiments que la seva gent va viure durant la conquesta espanyola. Com et van sorgir algunes d'aquestes històries, en quin moment, quina va ser la inspiració?

J.S: Les històries van sorgir d'un exercici d'observació i d'un intent per plasmar en un llibre tots els impulsos temàtics que sorgeixen d'aquesta terra. A través de les dotze històries tenia l'oportunitat de parlar de la memòria històrica, de la infància, de la religió, de la joventut, de la música, de l'art i la cosmovisió maia, de la identitat, de les llegendes i la recuperació del passat, de la reivindicació de les arrels prehistòriques i la conquesta d'Amèrica, de la dona, de la literatura i el patrimoni i de la gastronomia i la tercera edat.

L'ordenació dels contes no és casual. L'edat dels personatges principals va augmentant en cada relat. Comença per la història d'un recent nascut i acaba amb la mort d'una parella d'ancians. El cicle de la vida?

J.S: Sí, volia mostrar que els sentiments humans són transversals i que tots, siguem d'on siguem, sentim la mateixa emoció quan neix un fill o el mateix temor quan ens apropem al final... Volia escriure sobre l'evolució de la vida en el marc de l'àrea maia perquè el context és meravellós, però les històries podrien sorgir de qualsevol indret del món.

En la majoria de casos els personatges tenen en comú un lligam molt fort amb la naturalesa i la tradició, un misticisme, però alhora una mirada forta cap al futur i la innovació. És així la societat del territori maia? Com t'has inspirat per a crear els personatges, són persones reals amb qui t'has trobat, un compendi de diferents persones, fruit de la imaginació?

J.S: Les històries s'ubiquen en aquest any de canvi i de renovació per la humanitat, el 2012, i els personatges havien de tenir personalitats que miressin sempre endavant però sense oblidar mai les seves arrels. Són personatges lligats a un fort misticisme perquè en aquesta terra, sobretot a Mèxic, la vida es viu d'una altra manera, amb una fe més fervent, amb creences més arrelades, amb més color. És cert que hi ha personatges reals però la majoria són inventats. Els personatges reals que apareixen al llibre hi són per un motiu concret o per reconèixer la tasca social que emprenen a les seves comunitats.

‘Yucatán és un lloc fabulós, amb una personalitat marcadíssima i amb una gent hospitalària que conviu diàriament amb un llegat cultural únic al món. Per a algú que crea o escriu és una terra inspiradora’

També es percep una dualitat pel que fa a la religió, en les històries es barreja la fe catòlica amb les ànimes o les ceibes, l'arbre sagrat dels maies. Com viu la societat actual de la zona l'espiritualitat?

J.S: Llatinoamèrica és una mescla apassionant de fe catòlica i costums indígenes. Convivre amb aquesta realitat et fa reflexionar molt sobre la fe humana i sobre la mescla de cultures i el

llibre reflecteix aquesta dualitat inherent a la ment de qualsevol persona procedent d'aquesta part del món.

Cada capítol conté un dibuix que representa cada un dels personatges i una fotografia. Qui ho ha realitzat?

J.S: Les fotografies són meves i estan directament relacionades amb el contingut del llibre. Les il·lustracions les ha realitzat una amiga francoespanyola resident a Mérida, arquitecta, una gran amiga, que es diu Céline Montegudo.

Parlant de tu, ets periodista i un gran aficionat a l'escriptura. Què és el més important per tu a l'hora d'observar el món i la seva gent?

J.S: No concebo el periodisme ni la literatura sense la capacitat d'observació i el viatge constant. No cal anar molt lluny per aprendre moltes coses sobre la vida i l'ésser humà però el fet de conviure amb altres cultures et fa créixer exponencialment les ganes de comprendre i de descriure el planeta que ens acull. El més important a l'hora de conviure amb la gent amb la qual em creuo en el camí és respectar la diversitat de creences i ser conscient que tots som iguals, conversant i convivint amb tothom amb gran interès i humilitat.

Quatre anys enrere ja havies sigut a l'àrea maia, explica una mica el projecte que hi vas realitzar.

J.S: Quan vaig acabar la carrera de Periodisme a la UAB tenia ganes de viatjar i de coordinar un projecte de cooperació. Vaig viure uns mesos en un municipi anomenat Jocotenango (que apareix al llibre), a Guatemala, on el 60% de la població és d'origen indígena i on la diversitat de pobles és molt interessant i vibrant. Allà vaig tenir el primer contacte amb la cultura maia, tot i viure en un entorn urbà, i em vaig enamorar d'aquest poble per sempre.

Va ser casual la teva tornada a la zona vivint nou mesos al Yucatán? Què té d'especial

Portada del llibre 'Ja'ab'

aquesta zona per tu? Què és el que més t'atrau de la cultura maia, i sobretot allò que t'inspira a escriure un llibre i difondre la seva cultura arreu?

J.S: No va ser casual. Tenia ganes de completar la descoberta de l'àrea maia i viure a les terres baixes, a la costa, a la zona càlida, doncs ja coneixia les zones de terra alta. Yucatán és un lloc fabulós, amb una personalitat marcadíssima i amb una gent hospitalària que conviu diàriament amb un llegat cultural únic al món. Per a algú que crea o escriu és una terra inspiradora perquè té tots els elements necessaris per bastir bones històries: runes immenses, piràmides, cenotes, jungla, animals salvatges, poblats coloristes, una artesanía meravellosa, una gastronomia regional deliciosa, *haciendas*, històries de la conquesta, costums, tradicions, platges paradisiàques, etc.

El llibre s'ha publicat a Mèxic i recentment vas passar unes setmanes a Barcelona presentant el llibre a diferents llocs, quina ha sigut la resposta de la gent?

J.S: Ja'ab és un llibre mexicà, imprès a Yucatán, i des del principi tenia la intenció de presentar-lo a Catalunya, la meua terra, per crear un pont entre aquestes dues cultures tan di-

verses però que conviuen molt a prop dins meu. A Catalunya he detectat un gran interès en la cultura maia, mostra inequívoca del nostre interès general per totes les cultures.

Al Yucatán treballaves al Casal català difonent la cultura catalana, i quan arribes a Catalunya et dediques a difondre al cultura maia.

J.S: Exactament. Els darrers mesos he estat treballant difonent la cultura catalana a Yucatán i ara tenia ganes de fer el mateix però a l'inrevés. Crear ponts entre les cultures és la via més exitosa per assolir una cohesió mundial i crec que és deure de tots eliminar les diferències que ens divideixen mostrant interès per altres cosmovisions i maneres de concebre la vida.

I aquest fet, difondre a cada costat de l'Atlàntic la cultura de l'altra cantó, com et fa sentir pel que fa a la teva identitat, de cap lloc en concret, més ciutadà del món?

J.S: Els éssers humans no tenim només una identitat, en tenim moltes a la vegada i contínuament en construïm noves i les incorporarem a la identitat matriu. Cada viatge, cada record, cada nova coneixença ens afecta i ens fa persones més complexes i polièdriques. Viatjar amplia identitats però no et fa perdre el rumb, al contrari. Sents de manera molt intensa que formes part del món,

de les teves arrels, però també dels ports que trepitges.

“Viatjar amplia identitats però no et fa perdre el rumb, al contrari. Sents de manera molt intensa que formes part del món”

Actualment et trobes a la capital del país, a Mèxic DF, treballant a la UNESCO, quin projecte hi realitzes?

J.S: Treballo des de fa dues setmanes com a assistent especialista en matèria de Comunicació per al Desenvolupament a l'oficina de la UNESCO de Mèxic, ubicada a la Ciutat de Mèxic. Gestionem projectes comunicatius en comunitats desafavorides en els estats més pobres del país, per aportar les eines a joves i adults per comunicar la seva realitat al món a través de diverses estratègies, com ara les ràdios comunitàries. És un projecte molt interessant i útil perquè a través d'aquestes iniciatives, a part de treballar la creativitat comunicativa, es fomenta la participació, les polítiques de gènere, les relacions amb les llengües indígenes maternes, etc.

De cara al futur, ja tens en ment algun nou llibre o projecte centrat en Mèxic?

J.S: Mèxic és un país molt inspirador. La seva realitat social és molt complexa, té una història riquíssima i una diversitat cultural enorme. El primer llibre que vaig escriure ja el vaig ubicar a la frontera entre Mèxic i els Estats Units perquè em semblava, aleshores, un país fascinant. Ara que el conec millor, ho segueixo pensant i sí, tinc diversos projectes culturals que m'agradaria desenvolupar en aquest país que ja considero la meva segona llar.

Els maies van pronosticar que el 21 de desembre de 2012 començaria una nova era. En què consisteix i com es viu aquest fet al territori?

J.S: Es viu de maneres molt diverses. Evidentment, té un punt de màrqueting molt atractiu i moltes estratègies publicitàries de les grans cadenes hoteleres de la Rivera Maia usen el concepte de la fi del món per atraure clients. La gent, en general, s'ho pren com una curiositat i les persones d'origen maia que volen reviuir les seves arrels i recuperar el bagatge cultural heretat dels avantpassats ho conceben com un canvi de cicle que ha de dur el món a una major cohesió social i a un replantejament de les relacions entre els humans i entre els humans i el planeta. Ho valoren com un fet positiu i necessari, com un canvi global que ens ha d'apropar a l'essència de la simplicitat, la generositat i l'altruisme. ■

